“Samen gemakkelijker in gesprek over moeilijke opvoedsituaties”

binnen het onderzoek “Opvoeden doe je Samen”

Onderzoek en ontwikkeling van een praktisch handvat voor het gesprek over de opvoedsituatie in gezinnen met ouders met een licht verstandelijke beperking

Onderzoeksverslag Evidence Based Practice PPO OG

Auteur: Riët Wakker

Praktijkinstelling: Zorggroep Alliade

i.s.m. Praktijk Gericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) Alliade

SAMENVATTING
Achtergrond: het huidige onderzoek maakt deel uit van het grotere (hoofd-) onderzoek 'Opvoeden doe je samen' (Van Hof, 2019). In dit onderzoek zijn zes belangrijke opvoedthema's en vijf bevorderende factoren vastgesteld die belangrijk zijn in het gesprek over lastige opvoedsituaties met ouders met een licht verstandelijke beperking (LVB).
Het doel van het deelonderzoek is het vinden van een praktisch hulpmiddel dat voldoet aan deze opvoedthema's en bevorderende factoren en het vaststellen van de praktische toepasbaarheid van dit hulpmiddel aan de hand van mening en ervaring van ouders met LVB en gezinshulpverleners binnen Alliade.
Methode: de 'grijze' literatuur is onderzocht op beschikbare hulpmiddelen. Hiervoor is de website 'Kennisplein gehandicaptenzorg' systematisch onderzocht aan de hand van een vooraf opgesteld analyseschema. Op basis van het *gehele* hoofdonderzoek is een praktisch hulpmiddel gekozen dat: alle opvoedthema's omvat, positief lijkt op alle bevorderende factoren, duidelijk ontwikkeld is voor opvoeding en LVB, los van een methode te hanteren is, geen scholing vereist en vrij toegankelijk is en dat nog weinig onderzocht is op praktische toepasbaarheid. Het gekozen middel is op toepasbaarheid onderzocht door het doen van drie kwalitatieve interviews met de beoogde gebruikers van het hulpmiddel: een LVB ouder en hulpverleners. Data voortkomend uit de interviews zijn thematisch geanalyseerd (Verhoeven, 2020).
Resultaten: er zijn op basis van het literatuuronderzoek 33 mogelijk geschikte hulpmiddelen gevonden. Uit het gehele hoofdonderzoek lijken acht praktische hulpmiddelen te voldoen aan de opvoedthema's en bevorderende factoren. Op basis van de criteria is het hulpmiddel 'Opvoedschijf' gekozen en verder onderzocht. Uit de interviews blijkt dat de Opvoedschijf voldoet aan de opvoedthema's en bevorderende factoren.
Conclusie: de Opvoedschijf is een hulpmiddel wat ingezet kan worden binnen de jeugdhulpverlening van Alliade, waar het gaat om het bespreken van (lastige) opvoedsituaties met ouders met een LVB. Naast het hulpmiddel blijken kennis, houding en vaardigheden van de hulpverlener minstens zo belangrijk te zijn. Deelname van het kind bij het bespreken van de opvoedsituatie in het gezin aan de hand van de Opvoedschijf wordt in dit onderzoek in twijfel getrokken. Dat geldt ook voor het hanteren van de Opvoedschijf bij een evaluatie met derden, zoals gebiedsteam of een gezinsvoogd, ter voorkoming van een onveilig gevoel en verrassingen bij ouders tijdens zo'n evaluatie.

INLEIDING
Dit deelonderzoek maakt deel uit van het grotere hoofdonderzoek "Opvoeden doe je samen' (Van Hof, 2019). Dit hoofdonderzoek kent verschillende aanleidingen. Zo vinden hulpverleners het lastig om zorgen over de opvoedsituatie met ouders met een lichtverstandelijke beperking (LVB) bespreekbaar te maken; de zorgen vormen een gevoelig, lastig en complex gespreksonderwerp voor zowel ouders als hulpverleners (Richtlijn Kindermishandeling voor jeugdhulp en jeugdbescherming, 2020) Een gesprek over een zorgelijke opvoedsituatie is vaak beladen (Matthews & Stansfield, 2014). Hulpverleners willen benoemen wat ze zien, om zo de opvoedsituatie te verbeteren. Ouders zijn bang voor kritiek, hebben andere zorgen of begrijpen niet wat er beter moet (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).
Verder zijn in de jeugdhulp en -bescherming richtlijnen opgesteld waarmee hulpverleners kunnen bepalen of het opvoederschap in gezinnen met complexe en meervoudige problemen 'goed genoeg' is (Van der Steege, De Veld & Zoon, 2020). Er zijn risico-inventarisatie-instrumenten, maar deze zijn vooral gericht op wat niet goed gaat in de opvoeding. Andere instrumenten zijn weer te lastig voor LVB ouders (Van Hof, 2019).
Een gesprek over de opvoeding kun je het beste op een prettige, duidelijke en niet-beoordelende manier voeren (Richtlijn Opvoedingsondersteuning, 2013). Maar hoe doe je dat? En wat is helpend? Uit praktijkervaringen van gezinshulpverleners van Zorggroep Alliade blijkt dat er behoefte is aan een hulpmiddel voor ouders én hulpverleners om het gesprek over een zorgelijke opvoedsituatie te ondersteunen. Het is echter de vraag waaraan ouders specifiek behoefte hebben. En welke factoren bevorderend zijn in het gesprek. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar wat ouders zelf helpend vinden in een dergelijk gesprek.

Doel hoofdonderzoek:
- Het eerste deel van het onderzoek 'Opvoeden doe je samen' was gericht op het in kaart brengen van de wensen en hulpbehoeften van ouders en hulpverleners in de communicatie over de opvoedsituatie in gezinnen met ouders met LVB. Resultaten uit dit deel van het onderzoek leverde informatie op over welke opvoedthema's ouders en hulpverleners belangrijk vinden, waar behoefte aan is en welke factoren bevorderend zijn in het gesprek over de opvoedsituatie (Van Hof, Fokkens, Van Assen, IJpma

& Dekker, 2022). De opvoedthema's betreffen: dagelijkse verzorging, gedrag en emotie kind, gedrag en emotie ouder, veiligheid, sociale omgeving en leren en ontwikkeling. Factoren die bevorderend zijn in het gesprek over de opvoedsituatie zijn: vertrouwen, ervarend leren, het hebben van overzicht, gelijkwaardigheid en deelname van het kind (Van Hof, Fokkens, Van Assen, IJpma & Dekker, 2022). De uitwerking is opgenomen in bijlage 1.

- Vanuit dit eerste deel van het onderzoek blijkt dat er in de praktijk een behoefte is aan overzicht van al ontwikkelde praktische hulpmiddelen dat voldoet aan de opvoedthema's en factoren. Het tweede deel van het onderzoek gaat over het vinden van een praktisch hulpmiddel dat voldoet aan de wensen en behoeften vastgesteld in het eerste deel van het onderzoek. Door hoofdonderzoekers en vorige opleidelingen tot Orthopedagoog Generalist is eerder onderzoek gedaan naar welke hulpmiddelen beschikbaar zijn: door (Nederlands) literatuur onderzoek (Schuil, 2021) en door het uitzetten van een enquête onder verschillende professionals werkzaam in de hulpverlening (Slaterus, 2022).

Hoofdvraag hoofdonderzoek:
Op welke wijze kan het hulpverleningsproces van observatie en gesprek met ouders over de opvoedsituatie beste doorontwikkeld worden tot een praktisch handvat dat ondersteunt en concreet is in het gesprek tussen ouders en hulpverleners? Ofwel: hoe kan dit hulpmiddel ingezet worden om concreet helder samen met ouders te krijgen welke werkpunten er voor gezin en hulpverlener liggen, waar ouders en hulpverlener in kunnen samen werken aan een opvoedsituatie die biedt wat kinderen nodig hebben? (Van Hof, 2019).

DOEL EN ONDERZOEKSVRAGEN DEELONDERZOEK
Voortvloeiend uit het hoofdonderzoek is het volgende doel opgesteld waar de auteur een bijdrage aan levert:

Het doel van het deelonderzoek is het vinden van een praktisch hulpmiddel dat voldoet aan de opvoedthema's en bevorderende factoren en het vaststellen van de praktische toepasbaarheid van dit hulpmiddel aan de hand van mening en ervaring van ouders met LVB en gezinshulpverleners binnen Alliade.

Deelvragen van het deelonderzoek:
1. Welke hulpmiddelen zijn beschikbaar om het gesprek over opvoeden te ondersteunen?
2. In hoeverre sluiten deze hulpmiddelen aan bij:
   - opvoedthema's die ouders met LVB en hulpverleners belangrijk vinden?
   - bevorderende factoren die zij noemen?
3. Welk gevonden hulpmiddel voldoet aan de opvoedthema's, bevorderende factoren, behoeften en wensen die ouders met LVB hebben voor het gesprek over opvoeding?
4. In hoeverre zou dit hulpmiddel in de praktijk geschikt zijn voor gebruik binnen de jeugdhulpverlening van Alliade?

Hypotheses
- Er is een praktisch hulpmiddel dat voldoet aan de opvoedthema's en bevorderende factoren.
- Dit hulpmiddel is bruikbaar bij het gesprek over de opvoedsituatie tussen LVB ouders en hulpverleners.

METHODE
Literatuuronderzoek
Als aanvulling op eerder onderzoek, is in dit onderzoek is de 'grijze' literatuur onderzocht (Rijksuniversiteit Groningen, z.d.). Hiervoor zijn, samen met de hoofdonderzoeker, landelijke (Nederlandse) websites en kennisinstituten gebruikt over dit thema. Het betreffen de in de (gehandicapten)zorg toonaangevende sites: Kennisplein Gehandicaptensector, Landelijke Kenniscentrum LVB, Vilans en Nederlands Jeugdinstituut.
De auteur heeft de website Kennisplein Gehandicaptensector onderzocht. Per hoofdcategorie (cliëntgroepen, thema's, kennis delen, volwaardig leven, onderzoek, leren en onderwijs) is in de subcategorieën (uitgelicht, voor op de werkvloer, leren, praktijkverhalen, digitaal, feiten en cijfers, onderzoek en nieuws) gezocht naar hulpmiddelen die gebruikt kunnen worden bij gesprekken over opvoeding. Door middel van een analysetabel, gebaseerd op de opvoedthema's en bevorderende factoren, zijn de gevonden hulpmiddelen gescreend (zie tabel 1). Hulpmiddelen die in de praktijk werkbaar zijn en toegepast worden bij ouders met LVB zijn geïncludeerd. Hulpmiddelen niet geschikt voor LVB, of niet gericht op de opvoedsituatie zijn geëxcludeerd.

Tabel 1: Analyseschema website

– Bron (website/ auteur	– Theoretische onderbouwing	– Passend bij factor 1: vertrouwen ja/nee
– Jaartal	– Ouders betrokken bij ontwikkeling?	– Factor 2: ervarend leren ja/nee
– Titel	– Openbaar toegankelijk ja/nee	– Factor 3: overzicht ja/nee
– Naam hulpmiddel	– Betrekking op 'dagelijkse verzorging? Ja/nee	– Factor 4: gelijkwaardigheid ja/nee
– Instrument (praktisch hulpmiddel), methode, handreiking	– Gedrag en emotie kind ja/nee	– Factor 5: deelname kind ja/nee
– Sub hulpmiddelen/ onderdelen	– Gedrag en emotie ouder ja/nee	– Eigen opmerkingen
– Doel hulpmiddel	– Veiligheid ja/ nee	
– Ontwikkeld voor: ouders, hulpverlening, kind, samen	– Sociale omgeving ja/nee	
– Vorm	– Leren en ontwikkeling ja/nee	

Keuze hulpmiddel

Op basis van het hoofd- en deelonderzoek is een praktisch hulpmiddel gekozen dat: alle opvoedthema's omvat, positief lijkt op alle bevorderende factoren, duidelijk ontwikkeld is voor opvoeding en LVB, los van een methode te hanteren is, geen scholing vereist en vrij toegankelijk is en dat nog weinig onderzocht is op praktische toepasbaarheid

Het gekozen hulpmiddel is op toepasbaarheid onderzocht door het doen van kwalitatieve interviews met de boogde gebruikers van het hulpmiddel: een LVB ouder en hulpverleners.

Kwalitatief onderzoek

Onderzoekspopulatie

Er is getracht het hulpmiddel vanuit verschillende perspectieven met de beoogde gebruikers van het hulpmiddel te onderzoeken (Verhoeven, 2020). Er zijn drie respondenten benaderd; een LVB moeder van twee LVB kinderen; een ervaren gezinshulpverlener die het hulpmiddel heeft toegepast in de praktijk (gezinshulpverlener 1) en een ervaren gezinshulpverlener zonder gebruikservaring met het hulpmiddel (gezinshulpverlener 2). Alle drie de respondenten hebben eerder geparticipeerd in het grootschalige onderzoek en zijn daardoor bekend met eerdere gevonden resultaten en definities van begrippen. De respondenten zijn op basis van deze kennis en eerdere verleende toestemming opnieuw geselecteerd voor deelname.

Interviews

Voortvloeiend uit de onderzoeksvragen zijn twee interviewschema's opgesteld (Evers, 2015): één voor ouders en één voor hulpverleners. Het interviewschema bevatte de topics: introductie, eerste indruk, gebruik, opvoedthema's, bevorderende factoren en een topic 'overall'. Bij elke topic was ruimte om door te vragen voor verdieping of verbreding. Bij het afnemen is gebruik gemaakt van het hulpmiddel en de bijbehorende website en doelformulieren. De interviewschema's en gebruikte bijlagen zijn opgenomen in bijlage 2.

Twee interviews zijn gehouden in de gesprekruimte van de begeleidende zorginstantie en één interview is via Teams gehouden.

Analyse van de interviews

De interviews zijn middels Teams getranscribeerd en bewerkt met behulp van geluidsopnames. De interviews zijn thematisch geanalyseerd (Braun & Clarke, 2006; Verhoeven, 2020), in Word en Excel. Zoals beschreven in Braun & Clarke (2006) bestaat de thematische analyse uit zes stappen: 1) transcripten (her)lezen, 2) initiële codes genereren, 3) codes groeperen in potentiële overkoepelende thema's, 4) evalueren van deze thema's, 5) verfijnen, specificeren en omschrijven van de thema's en 6) analyse rapporteren. Om de betrouwbaarheid te verhogen zijn de gegevens eveneens geanalyseerd door de onderzoeker van het hoofdonderzoek. Er heeft geregeld overleg dan wel supervisie plaatsgevonden op de analyse.

RESULTATEN

Resultaten deelvraag 1 en deelvraag 2

1. Welke hulpmiddelen zijn beschikbaar om het gesprek over opvoeden te ondersteunen?
2. In hoeverre sluiten deze hulpmiddelen aan bij:
   - opvoedthema's die ouders met LVB en hulpverleners belangrijk vinden?
   - bevorderende factoren die zij noemen?

De resultaten van deelvraag 1 en 2 zijn samengenomen aangezien de gevonden middelen meteen gescreend zijn door middel van het analyseschema. Er zijn op de website 'Kennisplein Gehandicaptensector' 33 mogelijk geschikte hulpmiddelen gevonden die nader onderzocht zijn met behulp van het opgestelde schema (zie methode). De resultaten zijn in tabel 2 gepresenteerd. Deze zijn gesorteerd naar soort hulpmiddel en het aantal opvoedthema's (maximaal zes)/ bevorderende factoren (maximaal vijf) waar het middel aan voldoet. De middelen die aan alle thema's en factoren voldoen zijn vetgedrukt.

Tabel 2: Resultaten onderzoek Kennisplein Gehandicaptensector

	Naam/ soort middel vanuit 'Kennisplein Gehandicaptenzorg'	*Aantal opvoed-thema's*	*Passend bij aantal factoren*		*Naam/ soort middel vanuit 'Kennisplein Gehandicaptenzorg'*	*Aantal opvoed-thema's*	*Passend bij aantal factoren*
1	**Handreiking/ boek 'Begeleiden van ouders met een LVB en multiproblematiek'**	**6**	**5**	*18*	Methode 'Kid skills'	3	onduidelijk
2	Handreiking 'Goed genoeg opvoederschap	4	4	*19*	Methode 'OPAD'	onduidelijk	onduidelijk
3	Handreiking 'Sociaal- emotionele ontwikkeling'	4	2	*20*	**Instrument 'Krachtenwijzer'**	**6**	**5**
4	Handreiking 'Hechting, basisveiligheid, basisvertrouwen, begeleiding en behandeling	2	4	*21*	Instrument 'Veiligheidsplan SOS'	5	**5**
5	Handreiking/ boeken 'Hink Stap Sprong'	2	onduidelijk	*22*	Instrument 'Oefenbaby'	5	5
6	**Methode 'Houvast' (LVB)**	**6**	**5**	*23*	Instrument 'Kinderwenskoffer'	5	4
7	**Methode 'Systeemgerichte systeemcoaching'**	**6**	**5**	*24*	Instrument toolkit 'Kinderwens en ouderschap bij mensen met een verstandelijke beperking: Kinderen waar kies ik voor?'	5	4
8	**Methode 'Triple P'**	**6**	**5**	*25*	Instrument 'Praat met mij; gereedschapskist'	4	4
9	**Methode 'VIPP-SD'**	**6**	**5**	*26*	Instrument 'Klein geluk in quarantaine'	4	4
10	**Methode 'VIPP-LD' (LVB)**	**6**	**5**	*27*	Instrument 'Samen ontdekken'	4	3
11	**Methode 'Signs of Safety'**	**6**	**5**	*28*	Instrument 'Ecogram'	3	4
12	Methode 'Voorzorg'	5	4	*29*	Instrument 'Wat is er?'	3	4
13	Methode 'Video interactie begeleiding'	4	4	*30*	Instrument 'Levenslijn'	2	5
14	Methode 'Opvoeden en zo'	4	4	*31*	Instrument 'Levenslijn'	2	2
15	Methode 'Basic Trust'	4	4	*32*	Instrument 'Genogram'	1	5
16	Methode 'Kleine stapjes' bij Down syndroom	3	2	*33*	Instrument (app) 'Familie en zo'	1	4
17	Methode 'Stap voor Stap'	3	2				

Resultaten deel- en hoofdonderzoek

In tabel 3 is een overzicht gegeven van de (praktische) hulpmiddelen die op alle opvoeddomeinen en bevorderende factoren betrekking hebben van het deel- en hoofdonderzoek. Handreikingen en methodes zijn geëxcludeerd aangezien deze niet passen bij de onderzoeksvraag. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van alle praktische hulpmiddelen die voldoen aan een of meerder opvoeddomeinen.

Tabel 3: Middelen die voldoen aan opvoedthema's en bevorderende factoren

	Naam middel (instrument)	**Vorm**
1	Opvoedschijf	Houtenschijf met website
2	Opvoedingsschijf van 5	Afbeelding
3	Krachtenwijzer	Digitale vragenlijst met schaalvragen
4	Goed genoeg ouderschap	Korte vragenlijst
5	Gespreks- en Observatielijst Opvoedsituatie – LVB (GOO-LVB)	Vragen/ observatielijst
6	Uit Houvast Methodiek: uittekenen zorgen en krachten	Tekst en tekenen
7	Opgroeien en opvoeden in beeld	Werkmap
8	Ik wil een goede ouder zijn	Spel

Resultaten deelvraag 3

3. Welk gevonden hulpmiddel voldoet aan de opvoedthema's, bevorderende factoren, behoeften en wensen die ouders met LVB hebben voor het gesprek over opvoeding?

Op basis van de resultaten van deelvraag 1 en 2 en de eerder gestelde criteria is er voor gekozen de 'Opvoedschijf' nader te onderzoeken. De Opvoedschijf is een hulpmiddel (op de site ook 'spel' genoemd) voor opvoedondersteuning. Deze is ontwikkeld volgens drie kernpunten: 1) de Opvoedschijf is vriendelijk en maakt het onderwerp 'opvoeden' makkelijk bespreekbaar 2) kennis, ervaring en visie op opvoeding is met de Opvoedschijf visueel en tastbaar gemaakt en 3) de Opvoedschijf is oplossingsgericht: de Opvoedschijf richt zich op dat wat er al is en op ontwikkelpunten (Van der Veen, z.d.).
De Opvoedschijf bestaat uit twee onderdelen: een houten spel bestaande uit twee schijven die verdeeld zijn in zes categorieën en een website (www.opvoedschijf.nl) met daarin toelichting op hoe het spel gespeeld wordt en uitleg over de begrippen.

Figuur 1: De Opvoedschijf

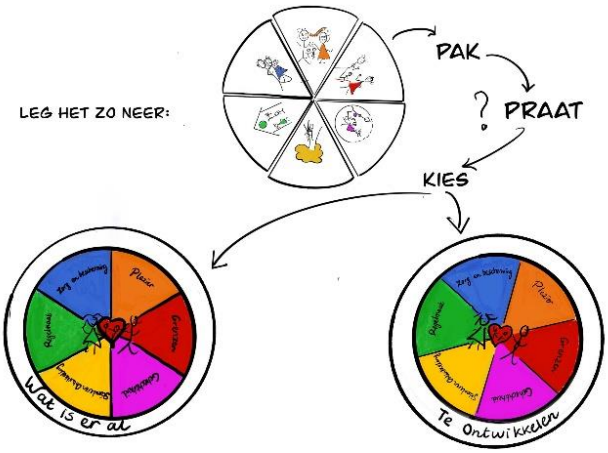

Noot: overgenomen van *Speluitleg, door* A. van der Veen z.d. (https://www.opvoedschijf.nl/speluitleg/)

Er is een 'wat is er al' schijf en een 'te ontwikkelen' schijf. De categorieën zijn: plezier, regelmaat, zorg & bescherming, stimuleren ontwikkeling, gehechtheid en grenzen. Elke categorie bestaat uit zes schijfjes met een verschillend onderwerp. Schijfjes met een uitroepteken betreffen onderwerpen die kinderen minimaal nodig hebben om goed op te kunnen groeien (Van der Veen, z.d, Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming, 2020). Samen met ouders en kinderen vanaf ongeveer acht jaar kan visueel worden gemaakt wat ouders al kunnen of doen in de opvoeding van hun kind of wat er nog te ontwikkelen is. De schijfjes worden dan op de betreffende 'taartpunt' gelegd.
Op de website www.opvoedschijf.nl staat een nadere toelichting van hoe het spel gespeeld wordt en wat de onderwerpen betekenen. De onderwerpen met een uitroepteken op de schijfjes zijn in de uitleg op de site vetgedrukt. Door middel van doelformulieren kunnen doelen, acties en afspraken worden vastgelegd (zie bijlage 2).

Resultaten deelvraag 4

4. In hoeverre zou dit hulpmiddel in de praktijk geschikt zijn voor gebruik binnen de jeugdhulpverlening van Alliade?

De praktische toepasbaarheid van de Opvoedschijf voor de jeugdhulpverlening van Alliade is verder onderzocht met behulp van interviews. Door analyse van de interviews zijn de volgende hoofdthema's ontstaan: het uiterlijk en gebruik van het de Opvoedschijf; toepassing/ moment van inzet van de Opvoedschijf; geschikte doelgroep voor toepassing van de Opvoedschijf; bevindingen ten aanzien van de opvoedthema's; houding/ competenties hulpverlener en uitkomsten/ bevindingen ten aanzien van de factoren. De hoofdthema's zijn onderverdeeld naar subthema's. Er is voor gekozen de bevindingen ten aanzien van de factor 'deelname' kind bij 'doelgroep' te plaatsen om overlap te voorkomen. Per subthema is weergegeven wat zowel ouder als hulpverlener helpend/ niet helpend vonden bij de inzet van de Opvoedschijf. Specifieke of illustrerende uitspraken zijn weergegeven in citaten van de betreffende respondent.

Uiterlijk – gebruik Opvoedschijf

Houten Opvoedschijf
Helpend: De Opvoedschijf is uitnodigend: er is sprake van mooi helder kleurgebruik en er staan mooie afbeeldingen op. De deelgebieden zijn meteen duidelijk, de Opvoedschijf is overzichtelijk en toch gevarieerd. De schijf geeft informatie, biedt houvast en het is tastbaar. De Opvoedschijf is gemakkelijk te gebruiken en het is meteen duidelijk hoe deze werkt. Belangrijke items hebben een uitroeptekentje of zijn vetgedrukt. Een gezinshulpverlener geeft aan dat de schijf een handig formaat heeft wat in de tas past.
Niet helpend: Het materiaal is wat stug, waardoor de punten lastig van en op de schijven geplaatst kunnen worden. Een aantal termen op de schijf is multi-interpreteerbaar, niet concreet genoeg of te lastig om te begrijpen voor ouders met LVB. Moeder geeft aan dat de afbeeldingen niet passen bij de termen. Hierdoor is het niet meteen duidelijk waar het omgaat. De gezinshulpverleners geven aan dat het veel tijd kost om de hele schijf te bespreken met een gezin. Aanvullend geven ze aan dat bijvoorbeeld het thema 'zorg en bescherming' haast alleen vetgedrukte items kent. Als een ouder daar weinig schijfjes heeft kan dat onzeker maken.

Moeder: "Het zal vaak gaan om de kleuren; welke kleur je het mooist vindt en daar mee beginnen. Mooi dat dit net andersom gedaan is: 'gehechtheid' is een moeilijk onderwerp en heeft een mooie kleur. 'Plezier' is een makkelijker onderwerp maar heeft dan weer een mindere kleur".

Gezinshulpverlener 2: "Ik denk dat je als hulpverlener veel uit moet leggen he? Bijvoorbeeld dit kaartje 'er is respect'. Wat wordt daar dan precies mee bedoeld? Hoe is dat voor ouders en hoe zien wij dat als hulpverleners? Is het er dan al of is het een te ontwikkelen punt?"

Gezinshulpverlener 1: "Bij 'zorg en bescherming' staan veel uitroeptekentjes. Wat mij dan een beetje triggert: ga je dit uitleggen aan ouders wat een uitroeptekentje betekent? Wat als het leggen van die schijfjes niet lukt, nou dan hebben ouders meteen het idee van: 'Ik ben geen goede ouder'. Ik zou daar nog wel aan twijfelen."

Website
Helpend: Volgens de gezinshulpverleners geeft de website duidelijkheid, houvast, overzicht en toelichting. Daardoor spreek je beter dezelfde taal als je het over een onderwerp hebt of bij evaluaties.
Niet helpend: Moeder geeft aan dat er te veel tekst staat op de site, dat gaan ouders niet gauw lezen. De gezinshulpverleners geven aan dat de handleiding niet duidelijk aan geeft waar te starten met de Opvoedschijf of met wie.

Gezinshulpverlener 2: "Nu ik het hier (Opvoedschijf) zo voor me zie liggen denk ik wel als je ermee start: haal je dan alle kaartjes er af dat je twee lege schijven hebt en pak je er een en ga je dan kijken wat je waar bij legt?"

Doelformulier
Helpend: Het is handig om op papier te hebben wat er is en wat te ontwikkelen is en hoe er aan gewerkt gaat worden per thema. Het betreft een praktische uitwerking van de gestelde doelen.
Niet helpend: Moeder geeft aan dat er een kolom met 'behaald' mist.

Toepassing – moment van inzet Opvoedschijf

Start
Helpend: Het is helpend eerst kennis te maken met het gezin alvorens de schijf in te zetten, zodat je weet wat er speelt als hulpverlener. Het is belangrijk eerst een gesprek met alleen ouders te voeren, zonder derden of kinderen erbij. Het helpt als de hulpverlener is voorbereid en kan starten met zaken waar ouders goed in zijn of gemakkelijk een succes kunnen boeken. De Opvoedschijf kan helpen om hulpvragen te verduidelijken.
Niet helpend: Zie verder subthema 'evaluatie'.

Gezinshulpverlener 2: "Er zijn ook wel gezinnen waar de hulpvraag nog niet duidelijk is en je eerst samen met ouders gaat kijken: waar ligt jullie vraag. Ik denk dat dit heel helpend kan zijn om samen een beetje te onderzoeken wat gaat goed en waar liggen aandachtpunten".

Behandeling
Helpend: Wat handig is, is dat de Opvoedschijf erbij gepakt kan worden op het moment dat de hulpverlener iets ziet gebeuren in het gezin.
Niet helpend: -

Evaluatie

Helpend: Bij evaluaties kan letterlijk gezien worden waar groei zit doordat er dikkere 'taartpunten' ontstaan. Het is zichtbaar wat al is behaald. Als derden, die kunnen beoordelen, (zoals gebiedsteam of gezinsvoogd) bij het gesprek worden uitgenodigd is het belangrijk dit dan van te voren met ouders te delen wat ze kunnen verwachten, dan komen ouders niet voor verrassingen te staan. Moeder geeft aan dat zij het fijn vindt dat de ouder zich met behulp van de Opvoedschijf niet hoeft te cijferen, zoals ze eerder wel vaak moest.
Niet helpend: Het is niet helpend als er derden bij het gesprek zijn die 'beoordelen'. Verassingen in de evaluaties dienen dan ook voorkomen te worden. Zowel gezinshulpverleners als moeder geven aan dat eigen waarden en normen kunnen meespelen in 'goed genoeg' ouderschap en zo ook in evaluaties. Daardoor kan het ontstane beeld te subjectief zijn.

Gezinshulpverlener 1: "Voordat de evaluatie met derden gebeurt, is het van belang dat ouders van te voren wel zelf weten wat de uitkomst gaat zijn. Dat het geen verrassing is voor ouders wat er uit gaat komen".

Moeder: "En hoe dikker de taart hoe beter. Als er dikke taartpunten zijn dan geeft dat een positief gevoel. En dus zonder dat jezelf hoeft te cijferen."

Doelgroep toepassing geschiktheid

Ouders
Helpend: De Opvoedschijf is geschikt voor alle ouders, ook voor ouders met een LVB. De Opvoedschijf is eveneens geschikt voor gescheiden ouders: deze maakt overeenkomsten en verschillen tussen ouders duidelijk. De hulpverleners geven aan dat de hulpverlener de vertaalslag van de Opvoedschijf naar de ouders of het gezin maakt.
Niet helpend: -

Deelname kinderen
Helpend: Kinderen kunnen betrokken worden bij de Opvoedschijf en lijkt aantrekkelijk voor kinderen. Ouders en kinderen kunnen samen aan de slag gaan en ze kunnen leren naar elkaar te luisteren. De hulpverlener dient een vertaalslag te maken naar het kind.
Niet helpend: Niet alle thema's lijken geschikt voor kinderen. Daarbij zijn ze niet geschreven naar het kind. Voor kinderen van acht jaar (zoals op website staat) met LVB is de Opvoedschijf mogelijk te moeilijk. De gezinshulpverleners geven aan dat het betrekken van het kind onveilig voor ze kan zijn of risico's met zich mee kan brengen. Het kan het vertrouwen in de hulpverlener schaden maar ook het vertrouwen tussen ouders en kind. Opvoeding is vooral iets van ouders en niet voor kinderen.

Moeder: "Ik zou 'm niet gebruiken voor mijn kinderen. Mijn zoontje wordt 11 en mijn dochter is 12. Hoe leg ik dit dan uit? Hoe leg je uit wat 'stabiliteit' inhoudt? Ja misschien als je eentje hebt met een zogezegd normaal IQ….. Maar kinderen met een wat minder niveau kunnen dit niet. Dit zeggen: jongens waar heb jij het over?"

Gezinshulpverlener 2: "Misschien zou het leuk zijn, weet ik niet hoor, maar dat er een soort van tweede schijf komt gericht op het kind. Dat je bijvoorbeeld ook iets alleen kan doen met het kind. Zo en dat er bijvoorbeeld op staat papa en mama helpen mij met mijn huiswerk of ik doe iets leuks met papa en mama."

Gezinshulpverlener 1: "Als kind hoef je je toch niet druk te maken over de opvoeding of over gehechtheidsrelaties of over zorg en bescherming. Als een kind te horen krijgt: je moeder gaat niet vaak genoeg met je naar de tandarts en de hulpverlener gaat weer weg, in welke positie laat je de ouder dan

achter ten opzichte van het kind? Het kind betrekken in opvoedingszaken dat moet je proberen te voorkomen als dat niet nodig is."

Opvoedthema's

Helpend: Volgens moeder en gezinshulpverleners zijn alle opvoedthema's aanwezig, er mist niets in de domeinen van de Opvoedschijf.
Niet helpend: Het thema 'sociale contacten' zou eigenlijk ook dikgedrukt moeten zijn, want het is belangrijk dat het gezin een steunend netwerk heeft, niet alleen rondom het gezin maar ook breder. Moeder geeft aan dat doelen voor ouders buiten het gezin ontbreken, terwijl zij buitenshuis vaak ook veel te leren hebben.

Moeder: "Als je bij 'plezier' kijkt, staan er 'steunende contacten'. Hij staat ook bij 'zorg en bescherming'. … Er zijn zaken met een uitroepteken erbij. Als je de hulpverleners vraagt zullen zij het netwerk als een van de meest belangrijke dingen vinden juist. Nou hier een 'goede verzorging' heeft wel een uitroepteken… Hier staat ook 'aantal contacten', maar daar staan ook geen uitroeptekens bij. Dat lijkt dan niet heel erg belangrijk, terwijl toen ik bij de hulpverlening kwam, dan was dat eigenlijk het eerste waar ze mee aankwamen. Zo van hee, wat is jouw cirkel? Waar kun je terecht als je tot hier zit? Ja dat vonden zij juist heel erg belangrijk".

Houding/competenties hulpverlener

Houding – taal/communicatie
Helpend: Wat helpend is dat een gezinshulpverlener uitleg geeft, aansluit bij het niveau van de ouders/ kinderen, overzicht biedt en deze vasthoudt, duidelijkheid biedt en afstemt. De gezinshulpverleners geven aan dat het helpend is om te luisteren naar de ouder en de hulpvraag te concretiseren.
Niet helpend: -

Houding – gelijkwaardigheid/motivering
Helpend: Vaardigheden van een gezinshulpverlener die helpend en motiverend zijn, zijn: goede voorbereiding (zie ook 'moment van toepassing'), positief insteken, voorsorteren op te bespreken thema's, complimenteren, ruimte bieden, flexibel zijn, respect hebben voor elkaar, geruststellen, vertrouwen geven, samen doen, samen de hulpvraag formuleren, aansluiten bij de wens of hulpvraag van de ouders, bewust zijn van eigen waarden en normen en de samenwerking met derden optimaliseren.
Niet helpend: -

Moeder: " Nou ik heb in elk geval geleerd: behandel de ander zoals je zelf ook behandeld wil worden."

Gezinshulpverlener 2: "Ik denk dat als ouders het gevoel krijgen, 'Er wordt naar mij geluisterd, ik mag zeggen wat ik er van vind' ze de schijfjes willen leggen. En ook al zouden ouders maar één schijfje op nog te ontwikkelen leggen, dan heb je al een aanknopingspunt om met ouders aan de slag te gaan. En vandaaruit komt er misschien wel meer."

Uitkomsten, bevindingen factoren

Factor vertrouwen, veilige sfeer en transparantie
Helpend: De Opvoedschijf is transparant, neutraal en feitelijk beschreven. De Opvoedschijf kan de werkrelatie bevorderen.
Niet helpend: Het gebruik van de Opvoedschijf kan onveilig bij deelname van derden of bij deelname kind (zie doelgroep).

Factor ervarend leren: zien voelen doen
Helpend: De Opvoedschijf geeft inzicht, is concreet, het maakt bewust. Het middel is visueel en tastbaar, ouders kunnen het zelf zien, doen en voelen. Hoe er aan de doelen gewerkt wordt staat op de doelformulieren.
Niet helpend: De gezinshulpverleners geven aan dat de Opvoedschijf te cognitief is: het daadwerkelijk doen/ ervaren/ oefenen ontbreekt.

Factor eenduidigheid, inzicht en overzicht
Helpend: de Opvoedschijf is doelgericht, door de formulieren is het duidelijk wanneer het doel behaald is, de Opvoedschijf biedt structuur en geeft inzicht. Wat helpend is, is dat de Opvoedschijf eenduidig is, hierdoor worden steeds dezelfde taal en termen gebruikt.
Niet helpend: -

Factor: van overtuigen naar gezamenlijke doelen
Helpend: De schijf kan bijdragen aan de samenwerking tussen verschillende partijen. De Opvoedschijf maakt verschillen in perceptie zichtbaar.
Niet helpend: Ten aanzien van deze factor geven gezinshulpverleners en moeder aan dat dit niet zozeer met de Opvoedschijf te maken heeft maar met de kennis, houding en vaardigheden van de gezinshulpverlener. Gezinshulpverleners geven aan dat de schijf te subjectief is omdat observatie mist. Bovendien kan de Opvoedschijf het verschil tussen opvoeders en/of derden vergroten aangezien derden vaak andere doelen hebben.

Gezinshulpverlener 1: "Ja, kijk een Opvoedschijf is natuurlijk ook heel subjectief, want dat is wat de ouder vertelt. Je bent niet aan het observeren geweest. Je weet niet of het kloppend is wat de ouder zegt. Dus ja, ik denk dat observatie is toch ook wel heel belangrijk is. Ja je vertelt dit, maar hoe ziet dit er nou in werkelijkheid eigenlijk uit?"

Factor deelname kind
Zie doelgroep.

Tips Opvoedschijf
Op basis van de interviews kunnen de volgende tips worden gegeven ten aanzien van de opvoedschijf:
- Gebruik van soepeler materiaal;
- Tekeningen op de schijfjes maken die passen bij de termen;
- Verder concretiseren van termen, zodat interpretatie (meer) voorkomen wordt;
- De vetgedrukte items beter verdelen of niet uitleggen;
- 'Sociale contacten' ook vetgedrukt maken;
- Een concretere handleiding ontwikkelen en/ of een handleiding voor (LVB) ouders
- Bij de doelformulieren een kolom 'behaald' toevoegen;
- Eventueel een schijf speciaal voor kinderen ontwikkelen;
- Observaties toevoegen aan de Opvoedschijf (welk gedrag hebben we het nu eigenlijk over?)
- Toevoegen van oefenen van opvoedvaardigheden zodat het nog meer 'ervarend leren' wordt.

DISCUSSIE
In dit deelonderzoek is onderzocht welk praktisch hulpmiddel voldoet aan de opvoedthema's en de bevorderende factoren. Daarnaast is de praktische toepasbaarheid van dit hulpmiddel vastgesteld aan de hand van de mening en ervaring van ouders met LVB en gezinshulpverleners binnen Alliade. Hierbij zijn de volgende hypotheses opgesteld:
- Er is een praktisch hulpmiddel dat voldoet aan de opvoedthema's en bevorderende factoren.
- Dit hulpmiddel is bruikbaar bij het gesprek over de opvoedsituatie tussen LVB ouders en hulpverleners.

Er lijkt een aantal praktische hulpmiddelen te voldoen aan de opvoedthema's en bevorderde factoren, waaronder de Opvoedschijf. Vanuit de resultaten van de interviews is dit opnieuw bevestigd. Zowel de moeder als de hulpverleners zijn positief en enthousiast over de Opvoedschijf. Hiermee lijkt het een praktisch inzetbaar hulpmiddel bij gesprekken over opvoeding bij ouders met een LVB binnen Alliade. De hypothesen zijn hiermee aangenomen.
Er zijn weinig opvallende verschillen gevonden tussen de hulpverlener die de Opvoedschijf al eens heeft gebruikt en degene die dit nog niet heeft gedaan. Beiden noemen het belang van eenduidige taal en een goede vertaalslag van het hulpmiddel naar ouders of kinderen met een LVB. Bovendien geven ze aan dat een hulpverlener positief dient in te steken. Deze belangen worden bevestigd in de literatuur (Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over de best passende hulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming, 2022; Douma, 2018).

De moeder benadrukte het belang van passende afbeeldingen bij de gebruikte termen om de Opvoedschijf beter te kunnen begrijpen. Dit belang van visualiseren wordt o.a. teruggevonden in de Richtlijn Effectieve Interventies LVB (2011).
Moeder en hulpverleners hechten allen belang aan het betrekken van de sociale omgeving bij opvoedproblemen. Dit zou in de Opvoedschijf volgens hen eigenlijk 'vetgedrukt' moeten zijn. In de Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming (2020) wordt het belang van het hebben van een steunend netwerk onderstreept.
Zowel moeder als hulpverleners gaven aan dat dat naast het praktische hulpmiddel de kennis, houding en vaardigheden van de gezinshulpverleners minstens zo belangrijk zijn: het resultaat van het gebruik van de Opvoedschijf ligt aan hoe de gezinshulpverlener het hulpmiddel hanteert. Deze 'noodzaak' van kennis, houding en vaardigheden worden bevestigd in de Richtlijn Kindermishandeling voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming. Het lijkt daarom zinvol om bij gesprekken over (lastige) opvoedsituaties niet alleen te kijken naar een geschikt hulpmiddel maar ook naar de kennis, attitude en vaardigheden van de hulpverlener.
Alhoewel de deelname van het kind als bevorderende factor is gesteld in het hoofdonderzoek (Van Hof, et al. 2022), werd dit vanuit dit deelonderzoek in twijfel wordt getrokken: genoemd wordt dat opvoeding vooral iets is van ouders en als dit al besproken wordt, kijk dan goed naar welke onderwerpen worden aangesneden. Daarmee wordt een onveilige situatie voor het kind of de ouders voorkomen. In de Richtlijn Kindermishandeling voor jeugdhulp en jeugdbescherming (2020) staat vermeld dat bij gesprekken met kinderen er gelet dient te worden op a) de informatie die wordt overgebracht en b) dat deze informatie passend is bij de ontwikkelingsleeftijd en capaciteiten van het kind. Ditzelfde geldt eveneens voor het betrekken van derden bij een gesprek over de opvoeding middels de Opvoedschijf. Een verrassing voor ouders en daarmee een mogelijke onveilige situatie dient voorkomen te worden.

Sterktes en beperkingen van het deelonderzoek en aanbevelingen voor de praktijk
Voor het literatuuronderzoek is door de auteur de website Kennisplein Gehandicaptenzorg onderzocht. Door de hoofdonderzoeker zijn de websites Landelijk Kenniscentrum LVB, Vilans en Nederlands Jeugdinstituut onderzocht. Mogelijk zijn er in tussentijd nieuwe hulpmiddelen op de sites bijgekomen of zijn belangrijke andere informatiebronnen gemist, zoals tijdschriften. Dit zelfde geldt voor het eerder uitgevoerde literatuuronderzoek in Scopus en Psychinfo (Schuil, 2020) en de enquête die is uitgezet in het werkveld om hulpmiddelen te vinden (Slaterus, 2021). Er kwamen echter wel overlappende resultaten naar voren vanuit de verschillende deelonderzoeken. Aanbevolen wordt om over een jaar hernieuwd onderzoek te doen om actuele hulpmiddelen te vinden.
In verband met de randvoorwaarden in tijdsinvestering van het onderzoek is gekozen voor drie interviews. Daardoor is geen verzadiging bereikt in de informatie die in principe bij kwalitatieve analyse nagestreefd wordt (Verhoeven, 2020). Hierdoor dienen de conclusies uit dit onderzoek met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Het geeft echter wel waardevolle informatie en adviezen voor de praktijk. Het verdient aanbeveling een vervolgonderzoek te doen met meer interviews totdat saturatie is bereikt, of om een vervolgonderzoek te doen na het inzetten van de Opvoedschijf bij meerdere ouders.

CONCLUSIE
De Opvoedschijf lijkt een passend hulpmiddel om het gesprek te voeren over lastige onderwerpen in de opvoeding met ouders met een LVB. De meningen van ouder en hulpverlening over wat belangrijk is in deze gesprekken verschillen weinig van elkaar. Beiden benadrukken, naast de inzet van een passend hulpmiddel, dat de kennis, houding en vaardigheden van de hulpverlener minstens zo belangrijk zijn. En beiden benadrukken dat het ervaren van onveiligheid voor zowel ouders als kinderen in dit soort gesprekken voorkomen dient te worden.

Referenties
Bartelink, C., Meuwissen, I., Eijgenraam, K., Versteeg & C., Kooymans (2022) *Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming.
Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa
De Wit, M., Moonen, X. & Douma, J. (2011). *Richtlijn Effectieve Interventies LVB. Aanbevelingen voor het ontwikkelen, aanpassen en uitvoeren van gedragsveranderende interventies voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking.* Utrecht: Landelijk Kenniscentrum LVB

Douma, J. (2018) *Jeugdigen en (jong)volwassenen met een lichtverstandelijke beperking. Kenmerken en gevolgen voor diagnostisch onderzoek en (gedrags)interventies*. Utrecht: Landelijk Kenniscentrum LVB

Nederlands Jeugdinstituut (z.d.) *Hoe praat ik met ouders over kindermishandeling?* Geraadpleegd op 16 april 2022 van www.nji.nl/kindermishandeling/hoe-praat-ik-met-ouders

Matthews, A. & Stansfield, J. (2014). Supporting communication for parents with intellectual impairments: Communication facilitation in social work led parenting meetings. *British Journal of Learning Disabilities,* 42(3), 244-250. https://doi.org/10.111/bld.12058

Oudhof, M., Wolff, M.S. de, Ruiter, M., de, Kamphuis, M., L'Hoir, M. P.& Prinsen, B (2013). *Jeugdgezondheidszorg Richtlijn. Opvoedingsondersteuning voor hulp bij opvoedingsvragen en lichte opvoedingsproblemen.* Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.

Rijksuniversiteit Groningen. (z.d.). *Bronnen voor literatuuronderzoek*. Geraadpleegd op 27 december 2022, van ttps://www.rug.nl/language-centre/communication-training/academic/hacv/handboek/schriftelijk/student/bronnen-literatuur/onderzoek#:~:text=Grijze%20literatuur,populair-wetenschappelijk%20werk%20en%20krantenartikelen.

Schuil, L. (2020). *Opvoeden doe je samen: onderzoek en ontwikkeling van een praktisch handvat voor het gesprek over de opvoedingssituatie in gezinnen met ouders met een lichtverstandelijke beperking.* [Onderzoeksverslag Evidence Based Practice, PPO]. PWO Alliade.

Slaterus, L. (2021). *Op weg naar een praktisch hulpmiddel voor abstracte begrippen in het gesprek met ouders over de opvoedingssituatie* [Onderzoeksverslag Evidence Based Practice, PPO]. PWO Alliade.

Van Hof, C. (2019). Subsidieaanvraag Zorgondersteuningsfonds. *Opvoeden doe je samen: Onderzoek en ontwikkeling van een praktisch handvat voor het gesprek over de opvoedingssituatie in gezinnen met ouders met een licht verstandelijke beperking.* Leeuwarden, Friesland, Nederland.

Van Hof, C. (2021). Ouders met een lvb ondersteunen bij het gesprek over de opvoeding. Opgehaald van Zorgondersteuningsfonds: https://zorgondersteuningsfonds.nl/wordpress/ouders-met-een-lvb-ondersteunen-bij-hetgesprek-over-de-opvoeding/

Van Hof, C., Fokkens, A.S., Van Assen, A.S., IJpma, I.& Dekker, A.D. (2022). Communicatie tussen ouders met licht verstandelijke beperkingen en hulpverleners over 'goed genoeg' opvoederschap: behoeftes en bevorderende factoren. *Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan mensen met verstandelijke beperkingen*, 48(4), 114-117

Van der Steege, M., De Veld, D., & Zoon, M. (2020). *Gezinnen met meervoudige en complexe problemen.* Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming.

Verhoeven, N (2018). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden*. Boom.

Van der Veen, A. (z.d.) *Speluitleg.* Geraadpleegd op 6 december 2022, van https://www.opvoedschijf.nl/speluitleg/

Vink, R., Wolff, M., de, Broerse, A.& Kamphuis, M. (2020) *Richtlijn Kindermishandeling voor jeugdhulp en jeugdbescherming.* Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal werk, Nederlands Instituut van Psychologen & Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen.

BIJLAGE 1 OPVOEDTHEMA'S EN BEVORDERENDE FACTOREN

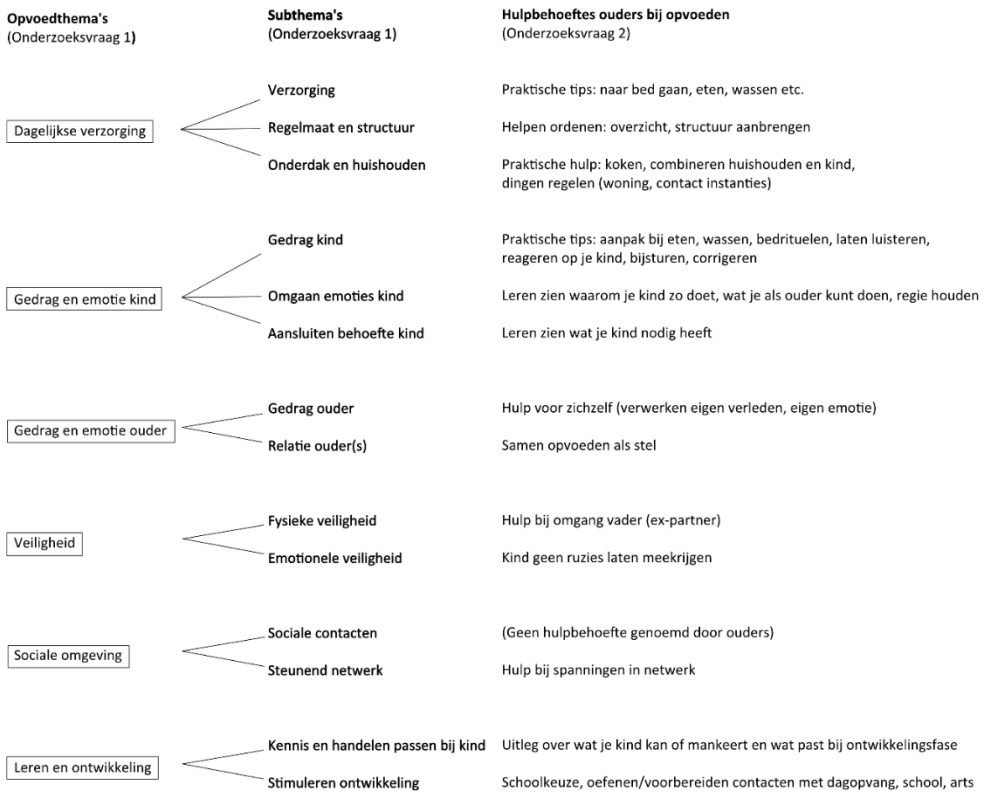

Figuur 1. Opvoeding: thema's, subthema's en hulpbehoefte ouders

Tabel 1. Bevorderende factoren in de communicatie tussen ouders met LVB en hulpverleners

Factoren	Deelfactoren
1. Vertrouwen	1.1 Optimaal gevoel van vertrouwen en veiligheid
	1.2 Eerlijk, oprecht, met welke doelen aan de slag?
	1.3 Transparant en eenduidig over verwachtingen
	1.4 Begrepen worden
2. Ervarend leren	2.1 Concreet stappenplan opvoedtaken
	2.2 Inzicht in moeilijk grijpbare onderwerpen (emotionele ontwikkeling/veiligheid)
	2.3 Ouder inzicht in eigen opvoedverleden
	2.4 Versterken zelfvertrouwen en positieve opvoedvaardigheden ouder
3. Overzicht	3.1 Inzicht in beschikbare tools over opvoeding voor ouders met LVB
	3.2 Zichtbaar maken waaraan wordt gewerkt en wat al is gelukt
	3.3 Overzicht voor de ouder
	3.4 Optimale samenwerking tussen ouders
4. Gelijkwaardigheid	4.1 Hulpverlener staat naast/werkt samen met ouder 4.2 Van overtuigen naar gezamenlijk doel
5. Deelname kind	5. Kind heeft stem in wat helpend is in opvoeding

BIJLAGE 2 FORMATS INTERVIEWS

Blanco format topiclijst interviews gezinshulpverleners Praktijkonderzoek "Samen gemakkelijker in gesprek over moeilijke opvoedsituaties"
R. Wakker, 13 september '22

Tekst vooraf

Introductie
Zowel ouders als hulpverleners hebben behoefte aan een hulpmiddel dat ondersteunt bij gesprekken over moeilijk grijpbare onderwerpen zoals (emotionele) veiligheid en ontwikkeling. Dit hulpmiddel dient aan een aantal criteria te voldoen. Er is een aantal hulpmiddelen gevonden dat lijkt te voldoen aan deze criteria. Met dit interview willen we onderzoeken of het hulpmiddel "Opvoedschijf" helpend kan zijn in het gesprek over opvoeding.

Inhoud
We zijn vooral benieuwd naar de ervaringen/ indruk van zowel ouders als professionals over de inzet van de Opvoedschijf tijdens gesprekken over opvoeding. Voldoet deze aan de behoeftes? Wat is er behulpzaam en wat niet? Zou het een mogelijk instrument kunnen zijn dat ingezet kan worden bij het voeren van deze gesprekken?

Proces
Ik wil het interview graag opnemen, zodat ik niet hoef te schrijven tijdens het interview. Af en toe zal ik wel iets opschrijven omdat ik dat goed wil onthouden.
Vind je het goed dat ik het interview opneem? Dan weet ik zeker dat het precies is zoals jij het hebt gezegd. Alles wat je vertelt blijft vertrouwelijk. De resultaten worden anoniem verwerkt. Dat betekent dat er geen namen in komen te staan. Niet van jou maar ook niet van de gezinnen die je hulp geeft of hebt gegeven.

In een eerder deel van het onderzoek heb je toestemming gegeven om mee te doen met het onderzoek. Op dit formulier heb je toestemming gegeven dat ik wat jij hebt gezegd mag gebruiken voor het onderzoek.

<u>Aandachtspunten voor interviewer tijdens interview</u>
Introductie aan de hand van de volgende 5 steekwoorden:

1. **Onderzoeker intro**: voorstellen als onderzoeker voor Reik/Alliade (dus niet als hulpverlener)
2. **Belang van het interview**: uitleg belang onderzoek (nut voor anderen hiervan!)
3. **Structuur van het interview**: voorstructureren interview ('dit gaan we doen…')
4. **Opname van het interview**: opname voicerecorder/ teams uitleggen (voor de zorgvuldigheid, rechtdoen)
5. **Anonimisering van het interview**: wijzen op anonimisering (om vrijuit te kunnen spreken)

OPNAME APPARATUUR AANZETTEN

Eerste deel interview:
"Heel fijn dat we je weer mogen interviewen. Ik ben onderzoeker en werk voor de onderzoeksafdeling van Alliade. Ik ben onafhankelijk. Je kunt vrij praten, het gesprek wordt anoniem verwerkt en heeft verder geen consequenties. Ik wil graag weten of de Opvoedschijf ouders en jou zou kunnen helpen in het gesprek over de opvoeding van hun kind(eren). Vooral als het spannend is en je het gevoel hebt dat het niet goed gaat, zou dit dan een geschikt hulpmiddel kunnen zijn? Je kan niets fout zeggen. Het gaat juist om jouw verhaal en jouw ideeën. Als het goed is heb je Opvoedschijf al gezien maar ik zal deze zo ook nog een keer uitleggen. Het kan ook zijn dat je er al een keer mee hebt gewerkt, dan hoor ik ook graag jouw verhaal.

Uit een eerder deel van dit onderzoek bleek dat er een aantal factoren en opvoedthema's belangrijk is, voor zowel ouders als hulpverleners in zo'n gesprek. Ik zou graag willen weten of de Opvoedschijf een mogelijk instrument kan zijn dat aan die factoren en thema's voldoet volgens jullie. In dit interview wil ik graag al deze thema's en factoren bij langs. Is het middel helpend in het gesprek of juist niet? Wat zou er aan verbeterd kunnen worden? Wat zijn juist dingen die wel helpend kunnen zijn?
Dat wil ik onderzoeken en verbeteren.

Ik wil je vragen stellen en ook wat erbij laten zien en vertellen. Voor mij is dat helpend bij het interview om te zien waar we over praten. Vind jij dat ook goed? “

	Topics	Vragen:	Doorvragen:
1.	**Topic Introductie**	Introductie Opvoedschijf: Zie tekening 1 en site speluitleg (Site laten zien en Opvoedschijf) “De Opvoedschijf is een spel wat je samen met ouders en kinderen van ongeveer 8 jaar kan spelen. Hier heb ik de Opvoedschijf. Het kent 6 gebieden. Per keer kies je één of meerdere gebieden uit waar je het over wilt hebben. Dit is bijvoorbeeld het gebied ‘plezier’. Samen ga je in gesprek over wat is er al (Schijf 1) en waar zijn ontwikkelmogelijkheden (Schijf 2) Daar kan je dan afspraken of doelen over maken. Als je het niet eens bent over een onderwerp komt deze op de ontwikkelplek en heb je het er later nog eens over. Een plaatje met een uitroepteken houdt in dat kinderen dit minimaal nodig hebben”.	
2.	**Topic Eerste indruk**	Wat is je eerste indruk van dit hulpmiddel? - (Zowel de schijf als de website erbij) - Wat vind je er goed aan? Kun je dat toelichten? - Wat vind je minder sterk? Kun je dat toelichten? - Heb je er al mee gewerkt? Wat was je indruk?	
3.	**Topic gebruik**	*Topic gebruik:* - Hoe zou je het vinden om als hulpverlener dit hulpmiddel te gebruiken? Heb je tips? - Wanneer zou je dit hulpmiddel inzetten?	Doorvragen: - bij evaluaties, met derden er bij zoals gebiedsteam of gezinsvoogd, - wanneer in het proces gebruiken? Alles in kaart brengen (start) of als behandeling of als evaluatie?

			- Voor welke doelgroep/ leeftijden/ niveaus zou jij dit hulpmiddel inzetten? Gescheiden ouders? Wanneer niet? - Praktisch gebruik: tijd geld, gemak
4.	**Topic opvoedthema's**	*Topic Opvoedthema's:* - Wat vind je van de onderwerpen in de schijf? (bekijk ze samen) - mis je ook onderwerpen in de Opvoedschijf als je kijkt naar de onderwerpen die uit interviews kwamen? (lijst met thema's/subthema's erbij pakken zie bijlage) - Wat vind je van de gebruikte taal/woorden? - Wat vind je van hoe de Opvoedschijf er uit ziet?	Doorvragen: welke zijn dit en waar zie je dit aan? Wat zou je anders doen? Wat zou je anders doen?
5.	**Topic bevorderende factoren:**	(even toelichten, gebruik de dia van de powerpoint-zie aparte bijlage): *Vertrouwen* - Wat vind je sterk aan de Opvoedschijf wat betreft het bevorderen van vertrouwen, veilige sfeer?	Eventueel doorvragen op: Eerlijk oprecht, transparant, duidelijke verwachtingen - Kan je voorbeeld noemen? - Leg eens uit? - Wat vind je sterk/ minder sterk?
		Ervarend leren: - Wat vind je van Opvoedschijf als het gaat om ervarend leren (zien-doen voelen?	Eventueel doorvragen op: Concreet stappen inzicht gevend in verschillende onderwerpen, versterken van opvoedvaardigheden en zelfvertrouwen - Kan je voorbeeld noemen? - Leg eens uit? - Wat vind je sterk/ minder sterk?
		Overzicht – Wat vind je van de Opvoedschijf als het gaat om : Eenduidigheid - inzicht – overzicht?	Eventueel doorvragen op: duidelijk waaraan gewerkt wordt of al behaald is, overzicht, optimale samenwerking beide ouders

			– Kun je een voorbeeld noemen? – Leg eens uit? – Wat vind je sterk/minder sterk?
		Gezamenlijk doel/ gelijkwaardigheid Wat vind je van de Opvoedschijf als het gaat om een gezamenlijk doelen en gelijkwaardigheid?	Eventueel doorvragen op 'hulpverlener staat naast ouder' – Kun je een voorbeeld noemen? – Leg eens uit? – Wat vind je sterk/ minder sterk?
		Deelname kind (kan volgens site vanaf 8 jr) – Wat vind je van de Opvoedschijf als het gaat om een het betrekken van het kind/ jongere? – Hoe kan een kind met Opvoedschijf aangeven wat het belangrijk vindt in de opvoeding?	Eventueel doorvragen op deelname kind: – Kun je een voorbeeld noemen? – Leg eens uit? – Wat vind je sterk/ minder sterk?
6.	**Topic Overall**	Is er nog iets dat je zou aanvullen of veranderen aan de Opvoedschijf?	
7.	**Tot slot**	Als ik later nog vragen aan je heb. Hoe kan ik je dan bereiken?	

Aandachtspunten vooraf en achteraf:

- Voor elke interview geldt: noem naam van de hulpverlener, ouder(s), kind zodra dit kan! Volg daarbij de naam die de ander gebruikt. Met andere woorden: geen onnodige afstand creëren. Vragen of tutoyeren mag.
- Nadruk op: verbinding maken. Neem de tijd voor ontdooien
- Het doel van het interview is om zicht te krijgen op de beleving en behoefte van de ouder en de hulpverlener ten aanzien van het gesprek over opvoeding als er zorgen zijn
- Het doel is niet om het levensverhaal van de ouder of het gezin mbt wel of niet goed opvoeden en evt wel of niet uithuisplaatsing uit te vragen. Wees terughoudend als het hier om gaat en stuur het gesprek richting de vraag als en ouder uit zichzelf veel begint te vertellen.
- Interview opnemen op voicerecorder, meteen checken na interview of opname geslaagd is en opslaan in eigen account onderzoeker.

Blanco format topiclijst interviews ouders Praktijkonderzoek "Samen gemakkelijker in gesprek over moeilijke opvoedsituaties"
R. Wakker, 13 september '22

Tekst vooraf
Introductie
Doel van het onderzoek is het gesprek tussen ouders en hulpverleners over **hulp bij opvoeding** te verbeteren. We hebben uit eerder onderzoek waaraan je hebt meegewerkt een middel gevonden dat dit gesprek kan ondersteunen. Dit middel heet de "Opvoedschijf". Met dit interview willen we onderzoeken of het hulpmiddel "Opvoedschijf" helpend kan zijn in het gesprek over opvoeding.
We zijn vooral benieuwd naar waar jij als ouder behoefte aan hebt in het gebruik van dit middel. Het middel zelf zal ik laten zien en verder uitleggen. We willen graag onderzoeken of dit hulpmiddel geschikt is en of het vaker kunnen gebruiken in contact met ouders om opvoeding te bespreken.

Proces
Ik wil het interview graag opnemen, zodat ik niet hoef te schrijven tijdens het interview. Af en toe zal ik wel iets opschrijven omdat ik dat goed wil onthouden.
Vind je het goed dat ik het interview opneem? Dan weet ik zeker dat het precies is zoals jij het hebt gezegd. Alles wat je vertelt blijft vertrouwelijk. De resultaten worden anoniem verwerkt. Dat betekent dat er geen namen in komen te staan. Niet van jou maar ook niet van de personen die jou hulp geven of hebben gegeven. In een eerder deel van het onderzoek heb je toestemming gegeven om mee te doen met het onderzoek. Op dit formulier heb je toestemming gegeven dat ik wat jij hebt gezegd mag gebruiken voor het onderzoek.

<u>Aandachtspunten tijdens interview voor interviewer</u>
Introductie aan de hand van de volgende 5 steekwoorden:
1. **ONDERZOEKER** INTRO: voorstellen als onderzoeker voor Alliade (dus niet als hulpverlener)
2. **BELANG** INTERVIEW: uitleg belang onderzoek (nut voor anderen hiervan!)
3. **STRUCTUUR** INTERVIEW: voorstructureren interview ('dit gaan we doen…')
4. **OPNAME** INTERVIEW: opname voicerecorder uitleggen (voor de zorgvuldigheid, rechtdoen)
5. **ANONIMISERING** INTERVIEW: wijzen op anonimisering (om vrijuit te kunnen spreken)

OPNAME AANZETTEN

Voorbeeldtekst:
Eerste deel interview:
'Heel fijn dat we je mogen interviewen. Ik ben onderzoeker en werk voor de onderzoeksafdeling van Alliade. Ik sta los van de hulp die je misschien krijgt. Je kunt vrij praten zonder dat het consequenties heeft. Ik wil graag weten of de Opvoedschijf jou als ouder kan helpen in het gesprek met een hulpverlener over de opvoeding van je kind(eren). Vooral als het spannend is en je het gevoel hebt dat ze vinden dat het niet goed gaat. Het gaat om jouw verhaal en jouw ideeën.

We willen graag weten of de Opvoedschijf de gesprekken over opvoeding kan verbeteren. Ook als het gaat over lastige onderwerpen, zoals veiligheid of aansluiten bij je kind.
Hoe kunnen we dat verbeteren? En is er iets wat praten over dat onderwerp, goed opvoeden van je kinderen en welke hulp je wilt hebben, makkelijker maakt?
Dat wil ik onderzoeken en verbeteren.
Ik wil je vragen stellen en ook wat erbij schrijven en voorbeelden laten zien. Voor mij is dat helpend bij het interview om te zien waar we over praten. Vind jij dat ook goed?'

	Topics	Vragen:	Doorvragen:
1.	Topic Introductie	Introductie Opvoedschijf: Zie tekening 1 en site speluitleg (Site laten zien en Opvoedschijf) Ik ga je nu wat vertellen over en laten zien van de Opvoedschijf. “De Opvoedschijf is een spel wat je samen met ouders en kinderen vanaf ongeveer 8 jaar kan spelen. Hier heb ik de Opvoedschijf. Het kent 6 gebieden. Per keer kies je één of meerdere gebieden uit waar je het over wilt hebben. Dit is bijvoorbeeld het gebied ‘plezier’. Samen ga je in gesprek over wat is er al (schijf 1) en waar zijn ontwikkelmogelijkheden (Schijf 2)? Daar kan je dan afspraken of doelen over maken. Als je het niet eens bent over een onderwerp komt deze op de ontwikkelplek en heb je het er later nog eens over. Een plaatje met een uitroepteken houdt in dat kinderen dit minimaal nodig hebben”.	
2.	**Topic Eerste indruk**	Wat is je eerste indruk van dit hulpmiddel? (zowel de schijf als de website erbij) - Wat vind je er goed aan? Kun je dat toelichten? - - Wat vind je minder sterk? Kun je dat toelichten?	
3.	**Topic gebruik**	*Topic gebruik:* - Hoe zou je het vinden als een hulpverlener dit hulpmiddel bij jou gebruikt? Heb je tips? - Wanneer zou je dit hulpmiddel inzetten? - Voor wie is dit hulpmiddel geschikt denk je? Heb je tips?	Doorvragen: - bij evaluaties, met derden er bij zoals gebiedsteam of gezinsvoogd, - wanneer in het proces gebruiken? Alles in kaart brengen (start) of als behandeling of als evaluatie? Eventueel doorvragen - Voor welke doelgroep/ leeftijden/ niveaus zou jij dit hulpmiddel inzetten?

			Gescheiden ouders? Wanneer niet? - Praktisch gebruik: tijd geld, gemak
4.	**Topic opvoedthema's**	*Topic Opvoedthema's:* - Wat vind je van de onderwerpen in de schijf? (bekijk ze samen) (**lijst met thema's/subthema's ernaast leggen – met toelichtende tekst die ook in keuzewijzer staat) zie bijlage** - mis je ook onderwerpen in de Opvoedschijf als je kijkt naar de onderwerpen die uit interviews kwamen? - Wat vind je van de gebruikte taal/woorden? - Wat vind je van hoe de Opvoedschijf er uit ziet?	Doorvragen: welke zijn dit en waar zie je dit aan? Wat zou je anders doen? Wat zou je anders doen?
5.	**Topic bevorderende factoren:**	(even toelichten, gebruik de dia van de powerpoint-zie aparte bijlage): *Vertrouwen* - Wat vind je sterk aan de Opvoedschijf wat betreft het bevorderen van vertrouwen, veilige sfeer?	Eventueel doorvragen op: Eerlijk oprecht, transparant, duidelijke verwachtingen - Kan je voorbeeld noemen? - Leg eens uit? - Wat vind je sterk/ minder sterk?
		Ervarend leren: - Wat vind je van Opvoedschijf als het gaat om ervarend leren (zien-doen voelen?	Eventueel doorvragen op: Concreet stappen inzicht gevend in verschillende onderwerpen, versterken van opvoedvaardigheden en zelfvertrouwen - (Kan je voorbeeld noemen?) - Leg eens uit? Wat vind je sterk/ minder sterk?
		Overzicht: Wat vind je van de Opvoedschijf als het gaat om : Eenduidigheid - inzicht – overzicht	Eventueel doorvragen op: duidelijk waaraan gewerkt wordt of al behaald is, overzicht, optimale samenwerking beide ouders

			– Kun je een voorbeeld noemen? – Leg eens uit? – Wat vind je sterkt/ minder sterk?
		Gezamenlijk doel/ gelijkwaardigheid – Wat vind je van de Opvoedschijf als het gaat om een gezamenlijk doelen en gelijkwaardigheid?	Evt doorvragen op: Hulpverlener staat naast ouder – Kun je een voorbeeld noemen? – Leg eens uit? – Wat vind je sterk/ minder sterk?
		Deelname kind (kan vanaf 8 volgens site) – Wat vind je van de Opvoedschijf als het gaat om een het betrekken van het kind/ jongere? – Hoe kan een kind met Opvoedschijf aangeven wat het belangrijk vindt in de opvoeding?	– Kun je een voorbeeld noemen? – Leg eens uit? – Wat vind je sterk/ minder sterk?
6.	**Topic Overall**	Is er nog iets dat je zou aanvullen of veranderen aan de Opvoedschijf?	
7.	Tot slot	Als ik later nog vragen aan je heb. Mag ik je dan benaderen? Hoe kan ik je dan bereiken?	

Aandachtspunten vooraf en achteraf:

- Voor elke interview geldt: noem naam van de ouder(s), kind zodra dit kan! Volg daarbij de naam die de ander gebruikt. Met andere woorden: geen onnodige afstand creeren. Vragen of tutoyeren mag.
- Nadruk op: verbinding maken. Neem de tijd voor ontdooien
- Het doel van het interview is om zicht te krijgen op de beleving en behoefte van de ouder ten aanzien van het gesprek over opvoeding als er zorgen zijn
- Het doel is niet om het levensverhaal van de ouder of het gezin mbt wel of niet goed opvoeden en evt wel of niet uithuisplaatsing uit te vragen. Wees terughoudend als het hier om gaat en stuur het gesprek richting de vraag als en ouder uit zichzelf veel begint te vertellen.
- Interview opnemen op voicerecorder, meteen checken na interview of opname geslaagd is en opslaan in eigen account onderzoeker.

Bij Topic introductie Opvoedschijf

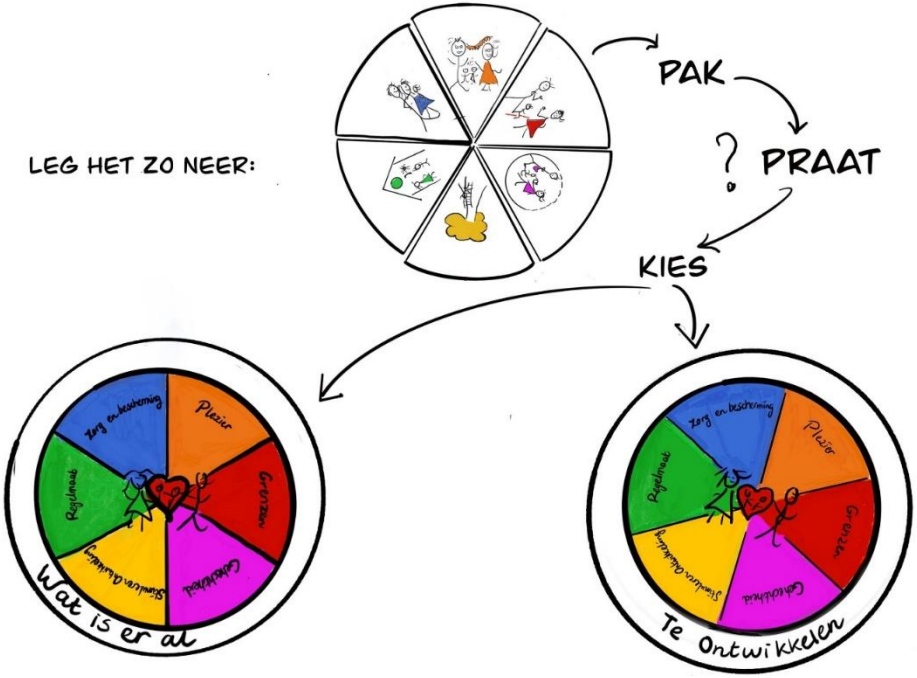

SITE LATEN ZIEN WAT KUN JE MET DE OPVOEDSCHIJF Speluitleg – Opvoedschijf.nl **EN OPVOEDSCHIJF ZELF LATEN ZIEN MET DOELFORMULIEREN**.

DOELFORMULIEREN Zorg en bescherming	**Wat is er al?**	**Te ontwikkelen**	**Afspraken/Acties**
! Medische zorg			
! Er is veiligheid in en om huis			
! De ouder weet waar het kind is en wat het doet			
! Gezond eten en bewegen			
! Goede verzorging			
Er is steun in het netwerk			

Regelmaat	Wat is er al?	Te ontwikkelen	Afspraken/Acties
! Stabiliteit			
! School			
! Dagritme			
! Huis en geld op orde			
Planning en voorspelbaarheid van activiteiten			
Opgeruimd en schoon huis			

Plezier	**Wat is er al?**	**Te ontwikkelen**	**Afspraken/Acties**
! Interesse en uitstralen blij te zijn met het kind			
Ontspannen ouders/partners			
Aandacht voor wat goed gaat			
Samen iets leuks doen			
Plezierige, steunende contacten			
! Geen geweld en spanning in huis			

Gehechtheid	**Wat is er al?**	**Te ontwikkelen**	**Afspraken/Acties**
! De hechtingsperso(o)n(en) blijven gelijk			
! De ouder is beschikbaar voor het kind			
! De ouder houdt een kalm brein			
De ouder kan het kind troosten of kalmeren			
De ouder geeft vertrouwen om te ontdekken			
De ouder verwoordt wat het kind voelt en denkt			

Grenzen	**Wat is er al?**	**Te ontwikkelen**	**Afspraken/Acties**
! De ouder heeft regie			
Regels en ruimte			
De ouder geeft grenzen aan			
Voorbeeldgedrag van de ouder			
Ouders zitten op 1 lijn			
Er is respect			

Stimuleren van de ontwikkeling	**Wat is er al?**	**Te ontwikkelen**	**Afspraken/Acties**
! Positieve en reële verwachting van het kind			
Leren omgaan met gevoel en met anderen			
Passende taakjes en verantwoordelijkheden			
Passende activiteiten, spel en speelgoed			
Stimuleren van huiswerk			
Stimuleren van zelf doen, ontdekken en contacten			

Topic Opvoedthema's

- Dagelijkse verzorging
- Gedrag en emotie kind
- Gedrag en emotie ouder
- Veiligheid
- Sociale omgeving
- Leren en ontwikkeling

Toelichting per thema voor interviewer zelf

Dagelijkse verzorging
De praktische verzorging van kinderen, zoals (gezond) eten en drinken, slapen, structuur en regelmaat bieden, een huishouden voeren.

Gedrag en emotie kind
- Omgaan met (lastig) gedrag van het kind. Hoe stuur je als ouder bij als het kind niet luistert, boos of verdrietig is, niet wil slapen, eten of spelen, ruzie maakt met andere kinderen?
- Omgaan met emoties van het kind. Hoe kun je leren zien waarom je kind zo reageert, wat kun je als ouder doen, hoe houd je regie over je kind?
- Behoefte van het kind. Hoe kun je aansluiten bij de behoefte van je kind, hoe kun je zien wat het precies nodig heeft?

Gedrag en emotie ouder
De persoonlijke beleving van de ouder. Hoe kun je discipline behouden en consequent en voorspelbaar zijn als je zelf emoties ervaart door problemen of vervelende gebeurtenissen van vroeger of nu? En hoe word je het als ouders samen eens in het opvoeden?
  - Hulp voor zichzelf verwerken eigen verleden, eigen emoties, Samen opvoeden als stel

Veiligheid
- Materiële veiligheid: veilige stopcontacten, traphekje, veilig speelgoed, geen giftige planten en gevaarlijke spullen of stoffen.
- Fysieke veiligheid: je kind niet slaan, pijn doen of uitschelden, je kind in de gaten houden als het op straat speelt of sociale media gebruikt.
- Emotionele veiligheid: je kind voelt zich bij jou als ouder geborgen omdat je het beschermt, troost, complimentjes geeft, weet wat je moet doen als het bang, verdrietig of boos is; je kind voelt dat jij er altijd voor hem bent; hierbij hoort ook dat je als ouders of ex-partners geen ruzie maakt in bijzijn van het kind.

Sociale omgeving
- Sociaal contact met anderen en steun (of gebrek daaraan) uit het sociale netwerk, in het dagelijks leven en via sociale media.
- Belang van het aanleren van sociaal gedrag, vriendschappen en omgangsregels en voorbeeldgedrag van ouders.
- Inzicht in het eigen opvoedings- en sociale verleden van ouders en verwerken van negatieve ervaringen.

Leren en ontwikkeling

Verschillende aspecten die in de opvoeding van belang zijn om de ontwikkeling en het leervermogen van het kind te stimuleren. Belangrijk is dat de ouder weet wat het kind kan en daarnaar handelt, vooral als het kind een ontwikkelingsachterstand heeft.

Bij topic Bevorderende factoren

BIJLAGE 3 OVERZICHT LIJST HULPMIDDELEN

Namen van hulpmiddelen die op alle opvoedthema's betrekking hebben:
Opvoedschijf
Opvoedingsschijf van 5
Krachtenwijzer
Goed genoeg ouderschap -korte invullijst
Gespreks- en Observatielijst Opvoedsituatie – LVB (GOO-LVB)
Uit HouVast methodiek:
    Uittekenen zorgen en krachten (HouVast bijlage 5)
Werkmap Opgroeien en opvoeden in beeld
Spel: Ik wil een goede ouder zijn

Namen van hulpmiddelen die op één of meerdere van de zes opvoedthema's betrekking hebben:
Cirkels van Veiligheid
SEO waaier (en kaartjes)
SEO fasekaarten
Een Taal Erbij (duplopoppetjes)
Emotiemeter en overzicht emoties (vele vormen)
Huismodel (Infant Mental Health)
Volle hoofden
Mannetjes in de boom
De blokken van Yucel
Complimentenspel
Kwaliteitenspel - plus
Wiebelen en friemelen
Steffie.nl (website) -> financien
Steffie.nl (website)-> opvoeden> mediagesprek
Opvoedtakel
Handmodel (3 breinen)
Stoplicht
Boom met korte wortels
Boosdoos
Brainblocks
Ecogram
Genogram
Familieenzo - genogramvariant in app
Levenslijn
MOKI
Slim huishouden app
Ontregel!
Mediajungle
Praatplaten - Scheiding
Brainblocks
Krachtenwijzer
Get Grip app
Dagschema met klokken (IAG)
Checklist competentieanalyse ouder (IAG)
Vragenlijst: wat vind ik belangrijk?
Wat is er? Gesprekstool stress
Uit Signs of Safety:
    3 huizen (Signs of Safety)
    3 kolommen SoS
    Words & Pictures/Woorden en Plaatjes (Signs of Safety)
    Schaalvraag naar veiligheid
Uit HouVastmethodiek:

Praten over veiligheid-kaartjes Houvast

Met behulp van video:

Video Interactie Begeleiding (VIB)

Video Interactie Begeleiding - Video Home Training (VIBB-VHT) gericht op hechtingsproblematiek

VHT

VIPP-SD/LD Videobehandeling voor ouders met verstandelijke beperkingen

Basic Trust